

Hoe belangrijk is reputatie voor de mens?

28 juli 2026 door [Marc van Oostendorp](#) — [29 Reacties](#)

Gedicht

Arnold Lakhovsky, *Het gesprek* (ca. 1935). Publiek domein, via Wikimedia Commons.

Er is in de moderne wetenschap veel waan van de dag. Onderzoekers werken aan artikelen en dan weer aan nieuwe artikelen, maar een artikel is per definitie altijd een deelstudie. De grote lijnen blijven zo als je niet uitkijkt buiten beeld. Wat weten we nu eigenlijk over de grote rubriek.

Het was een goed idee van het *Tijdschrift voor Taalbeheersing* om een nieuwe rubriek te beginnen, "Terug naar de basis", waarin onderzoekers een overzicht mogen geven over zo'n grote vraag. En het was al helemaal een goed idee om de Utrechtse hoogleraar Hans Hoeken te vragen de eerste aflevering te schrijven, want die maakte er een leesbaar essay van over de vraag '[Hoe is menselijke communicatie ontstaan?](#)'

Er zijn natuurlijk heel veel ideeën over deze vraag. Hoeken koos de ideeën van de Amerikaan Michael Tomasello, en dat is ook iemand die heel interessante ideeën heeft over de verschillen tussen communicatie van mensen en andere dieren. Mensen communiceren volgens Tomasello om te beginnen om andere redenen. Dierlijke communicatie draait vrijwel altijd om het eigenbelang van de zender: het is op de een of andere manier een *verzoek* ("geef me eten, kom me helpen, kijk naar mij"). Het unieke aan mensen is dat wij twee extra motieven hebben: *informer* (iemand vrijwillig iets vertellen dat voor die ander nuttig is) en *delen*

Ivo van Strijtem • t

de ene dag hemel
de andere hel
we lachten en huilden
we stierven vrij snel

→ [Lees meer](#)

[Bekijk alle gedichten](#)

Vlaggetjes

'Gebraden dodo, meneer?' v
ober bevreemd. [[lees meer](#)]

Bron: Micha Hamel

→ [Bekijk hier alle citaten](#)

Agenda

24 septe
Symposi
Pedagog
Curricul

15 septe
Slauerho
Vlieland

(samen gevoelens en houdingen delen), dat zijn allebei zaken waar de zender niet onmiddellijk voordeel van heeft, het is altruïstisch.

Een mooi voorbeeld van Tomasello komt van het wijzen. Als een aap drie manden ziet, en weet dat zijn begeleider weet in welke mand eten zit, rent hij onmiddellijk naar die mand als de begeleider net doet alsof hij daar zelf eten uit wil pakken. Maar als de begeleider naar die mand wijst, begrijpt die aap het niet. Het idee dat iemand belangeloos informatie zou geven over de plaats van eten, ontgaat die aap. Het idee dat iemand zelfzuchtig naar een mand loopt omdat er eten in zit, niet.

De mens is zo altruïstisch geworden omdat wij bijna niets alleen kunnen. Probeer maar eens in je eentje een bizon te vangen. Zo ontwikkelden mensen een fijne antenne, en leerden ze te werken met gemeenschappelijke doelen: jij gaat achter de bosjes staan, ik drijf de bizon naar jou toe, en de prooi is uiteindelijk van ons samen. Dat is dieren vreemd. Een groep chimpanzees kan wel samen jagen, maar dan doen ze allemaal hetzelfde (achter de prooi aanrennen) en degene die er het eerste is, heeft de meeste macht over het vlees.

De taal is volgens Tomasello een verfijning van die samenwerking. Ook als we in taal met elkaar communiceren, ga je er voortdurend vanuit dat de ander het beste met je voorheeft. Als je vraagt 'Kom je morgen?' en de ander zegt 'Ik heb het druk', ga je ervan uit dat die zin een bijdrage is aan het gesprek dat je net begonnen bent (en dat het antwoord dus zoveel betekent als 'nee') en niet een willekeurige opmerking over je agenda. Ieder gesprek is een vorm van samenwerking, met een gezamenlijk doel – elkaar begrijpen.

Ik vind het in dat opzicht opvallend dat de ondertitel van Hoekens artikel luidt 'Het belang van gezamenlijkse doelen en goede reputaties'. Die gezamenlijke doelen, dat is dus duidelijk, maar waar komt die *reputatie* vandaan? Ik geloof niet dat dit begrip een grote rol speelt bij Tomasello. Het is ook nogal een individualistisch idee, voor een theorie die zozeer het sociale centraal stelt: communicatie is het opbouwen van een gezamenlijkheid.

De bouwstenen voor het individuele zitten er wel in, bij Tomasello. Als de mens in grotere groepen gaat leven gaan in gesprekken ook normen een rol spelen en een morele identiteit – het sociale contract dat je probeert de ander niet te bedotten, en dat de ander daarop ook kan vertrouwen. De mens is weliswaar een uiterst sociale diersoort, maar dat ook de individuele mens soms probeert de eigen omstandigheden zo gunstig mogelijk te maken, soms in vergelijking met anderen, staat niet ter discussie.

Ik vermoed desalniettemin dat Hoeken die reputatie er toch ook vooral bijhaalt vanwege de praktische les – taalbeheersers zijn praktisch ingestelde onderzoekers – die hij aan het einde trekt: "hoe essentieel begrip van de nauwe band tussen communicatie en reputatie is voor effectieve communicatie". Toch vallen er ook andere lessen te trekken: zoals dat je bij communicatie altijd zo goed mogelijk moet proberen te peilen wat de ander begrijpt, wat jullie gemeen hebben.

Maar dat is dus op zich al het beginpunt van een gesprek. Met een gezamenlijk doel: een antwoord proberen te vinden op de grote vragen die achter onze nieuwsgierigheid ligt.

Categorie: [Artikel](#)

Tags: [communicatie](#), [evolutie](#)

Reacties

[Robbert-Jan Henkes](#) zegt

28 juli 2026 om 06:04

Ik geloof dat met "reputatie" alleen maar bedoeld wordt dat je geloofd wordt als je wat zegt, dat je dus niet voor eigen gewin een potje zit te liegen. Kijk, en daar ontbreekt het bij het menselijk dier steeds meer aan, reden waarom we het niet lang zullen volhouden. Tweehonderd jaar is inmiddels de meest optimistische schatting.

24 sept
Feminist
boekenc
Leeuwer

→ [Bekijk alle agendapunten](#)

Neerlandici

Geen neerlandici geboren c

→ [Neerlandicikalender](#)

Media

Émile Ve
vieille de

Bouc van

De Gent
revolver

→ [Bekijk alle video's en pod](#)

Overigens vind ik het jammer dat in dit stukje weer nodeloze vergelijkingen worden getrokken met andere dieren, chimpanzees in dit geval, waar we ons dan tegen afzetten, terwijl die dieren (all dieren) sinds de olievlekwerking van onze mooie taal volslagen vreemden voor ons zijn geworden.

Beantwoorden

[Marc van Oostendorp](#) zegt
[28 juli 2026 om 06:40](#)

Voor zover dat zo is – dat we volslagen vreemden ‘geworden’ zijn – is de vraag waar dat dan aan ligt, en het lijkt me onwaarschijnlijk dat je de oorzaak daarvan bij de chimpanzees moet leggen. Onderzoeken van wat de mens onderscheidt van andere dieren moet je niet verwarren met de mens *boven* die andere dieren stellen. Wel is de mens begrijpen in sommige opzichten urgenter juist vanwege de door jou genoemde problemen.

Beantwoorden

[Peter Motte](#) zegt
[28 juli 2026 om 13:29](#)

Duim!

Beantwoorden

[Peter Motte](#) zegt
[28 juli 2026 om 13:30](#)

De duim was voor Robbert-Jan

Beantwoorden

[Eric Schneyderberg](#) zegt
[28 juli 2026 om 08:37](#)

Laat ik eens iets gekks doen, laat ik me eens ergens mee bemoeien:

Voordat ik mij zo'n 50 jaar geleden in “de letteren” stortte, werkte ik geruime tijd in een dierenpark. Nee, niet in Artis, in een echt dierenpark.

De ervaring leert: pas na de gong en de boodschap “wil het bezoek afscheid nemen?” laten dieren zich écht kennen zoals ze zijn, dus die communicatie kan men gerust aan hen overlaten

Als ik zie wat zich op deze website afspeelt, denk ik wel eens: Ik ben weer terug! Elk denkbaar specimen uit de evolutie komt hier voorbij om zijn of haar zegje te doen. Ik ook, wat ik ben zelf een Kapucijnaapje.

Gelet op de huidige staat van de mensheid, zou ik zeggen: beschouw dit vooral als een compliment.

Beantwoorden

[Robert Walter Joseph Kruzdlor](#) zegt
[28 juli 2026 om 10:49](#)

Ook ik heb in een dierenpark gewerkt. Vrienden gemaakt, lieflijk contact met een berberleeuw, tussen jaguars gestaan, onder olifanten gelopen en bespuugd door lama's. Enzovoorts. Mijn moeder feministischdierentemster hield leeuwjes in huis, een baviaan en drie beren in een varkenshok. Enzovoorts. Ook leefde ik tussen mensen die één ding goed konden: taalregels afspreken. Temmen met de schoonheid van woorden. Regels om het staakt-het-vuren te regelen, het conflict te bezweren. Lees Borges. Taal is het enige middel om mooie boeken te schrijven over zijn eigen onmacht. Het onvolprezen binnenbrein lacht erom. En laten we hopen dat de evolutie straks een handje zal toesteken: worteltrekkend komen we ergens. De huidige staat der mensheid is een diertuin vol taaltrailies. Na de gong weet je het niet...-

Beantwoorden

[Eric Schneyderberg](#) zegt
[28 juli 2026 om 11:06](#)

Peulenschillen, daar ga ik met gemak overheen: ik was verliefd op het meisje dat de flamingo's verzorgde, nou u weer!
Valery! Meid, hoe is het toch met je?
En nu: oppassen geblazen, de moderator houdt ons streng in de gaten.

Beantwoorden

[R. Kruzdlo](#) zegt
[28 juli 2026 om 11:00](#)

Mijn broer had een Kapucijnaapje. Die heeft jaren op zijn schouders gewoond. Maar goed dat mijn broer Nederlands heeft gestudeerd. Je moet op de schouder van reuzen staan wil je verder komen. Welgemeende groet.

Beantwoorden

[Eric Schneyderberg](#) zegt
[28 juli 2026 om 11:09](#)

Waarschuwing: HET IS VERBODEN DE KAPUCIJNAPEN TE GROETEN.

Beantwoorden

[Eric Schneyderberg](#) zegt
[28 juli 2026 om 12:00](#)

Ach, wat kan mij het schelen, ik doe er gewoon nóg eentje, maar dan wel in het kader van de NEERLANDISTIEK:

De heer Kruzdlo refereert in zijn bericht aan JAGUARS. Persoonlijk erger ik mij mateloos aan de manier waarop deze soortnaam hier in Nederland doorgaans wordt uitgesproken: DJEG-JOE-AR , als ware het een automobiel.

Dat beest heeft gewoon een Nederlandse naam: JA-GUU-AAR.

Ik pleit voor het gebruik van de meervoudsvorm JA-GUU-AAR-EN, maar ik pleit (volgens insiders) wel vaker voor de verkeerde dingen.

Iets dergelijks gebeurt ook erbarmelijk vaak met de T. REX: TIE REX, als ware het een glamrock band onder leiding van Marc Bolan (Get it on, bang a gong, daar is-t-ie weer)

Zo een ding heet gewoon een TEE-REX.

Let er maar eens op, u zult zien dat ik gelijk heb; schrijf er maar eens een stukkie over, of was iemand mij al voor?

Zo, en dan ga ik nu de eendjes voeren.

Beantwoorden

Peter Motte zegt

[28 juli 2026 om 13:33](#)

Duim voor Eric.

Beantwoorden

Eric Schneyderberg zegt

[28 juli 2026 om 13:59](#)

In dank geaccepteerd, hier is het meestal de middelvinger (van de Jossen en de Possen)

Beantwoorden

Peter Motte zegt

[28 juli 2026 om 13:16](#)

"Onderzoekers werken aan artikelen en dan weer aan nieuwe artikelen, maar een artikel is per definitie altijd een deelstudie." -> en daarom vind ik boeken nog altijd belangrijk, en internet bulkt van de artikelen, maar wat degelijke boeken betreft is het veel minder; raus mit Internet

Beantwoorden

Peter Motte zegt

[28 juli 2026 om 13:19](#)

" informeren (iemand vrijwillig iets vertellen dat voor die ander nuttig is) " -> dat doen gorilla's ook; de tweedeling mens/dier is hier dus (zoals gewoonlijk in de menswetenschappen) te strikt; nog altijd invloed van de Bijbel en gelijksoortige boeken

Beantwoorden

[Peter Motte](#) zegt

[28 juli 2026 om 13:21](#)

“delen (samen gevoelens en houdingen delen),” -> ook iets dat alleen maar mensen denken die nooit een hond hebben gehad; het is trouwens niet voor niets dat de term “kuddegedrag” verwijst naar dierlijk gedrag, terwijl het op mensen wordt toegepast. Die blinde vlek voor de overeenkomsten tussen dierlijk en menselijk gedrag is in de wetenschap enorm hardnekkig

Beantwoorden

[Peter Motte](#) zegt

[28 juli 2026 om 13:24](#)

” Maar als de begeleider naar die mand wijst, begrijpt die aap het niet. Het idee dat iemand belangeloos informatie zou geven over de plaats van eten, ontgaat die aap. ” -> totaal verkeerde interpretatie, apen begrijpen aantonen doodgewoon niet, dat geeft niets te maken met niet begrijpen van “belangeloos informatie geven”. Er worden hier meerdere gedachtesprongen gemaakt die alleen maar worden ondersteund door de idee van het verschil mens/dier, waar dat verschil bovendien altijd in het voordeel van de mens wordt gelegd.

Dat is misschien niet het meest irritante element van dat onderscheid: de vooruitgang in het onderzoek naar de verschillen wordt voortdurend verhinderd doordat de mens telkens hoger wordt ingeschat dan het dier.

Want, ha ja, we zijn “geschapen naar gods beeld en gelijkenis”.

Beantwoorden

[Peter Motte](#) zegt

[28 juli 2026 om 13:26](#)

“Probeer maar eens in je eentje een bizon te vangen” -> leuke opmerking, en gaat direct voorbij aan het feit dat wolven in groep jagen, omdat ze het alleen blijkbaar ook niet kunnen (had ik net iets gezegd over honden?).

Wat dus bewijst dat wie het onderscheid mens/dier zo strikt bepaalt, de neiging heeft selectief met zijn voorbeelden om te gaan.

Beantwoorden

[Marc van Oostendorp](#) zegt

[28 juli 2026 om 14:10](#)

Nee. Er zijn allerlei dieren die in groepen jagen, maar er zijn geen dieren waarbij verschillende individuen verschillende rollen aannemen, die ook nog eens kunnen wisselen in de loop van de tijd (ik ga achter de bosjes staan en jij jaagt de dieren naar mij toe). Wolven jagen wel samen, maar tijdens dat jagen doen ze allemaal hetzelfde. Voor zulke samenwerking is niet nodig dat je inzicht hebt in wat de ander precies denkt. Het gaat er bij dit alles niet om dat de mens hoger of beter zou zijn, dat is een onzinnig soort bewering. Wel zijn mensen duidelijk anders, en wel in hun communicatieve gaven; alle diersoorten zijn per definitie anders dan andere diersoorten in een bepaalde dimensie (katten kunnen beter zien in het donker, honden hebben een sterker

gebit, noem maar op), dat maakt die diersoorten niet beter. Zo zijn mensen ook alleen hoger als je communicatieve gaven op enigerlei wijze 'hoger' vindt, maar er is niemand die dat beweert.

Het lijkt mij zelfs nogal evident dat het zo is, want homo sapiens is lichamelijk gezien bijzonder zwak – niet snel, weinig behemd dus slecht bestand tegen allerlei weersomstandigheden, niet erg sterk, enz. De vraag is dan hoe het mogelijk is dat wij ons als soort desalniettemin toch over de hele wereld verspreid hebben. Als iemand een ander antwoord heeft dan: doordat wij relatief succesvol kunnen samenwerken, hoor ik het graag.

Overigens geef ik altijd links naar bronnen, daarachter zit per definitie altijd meer argumentatie, zodat simpele reacties als 'totaal verkeerde interpretatie' niet nodig zijn. Het is misschien aardig om de volgende keer eerst iets meer over het onderwerp te lezen in plaats van de lezer zin voor zin kond te doen van je onderbuikgevoelens en minachtend gepraat over een hele onderzoekstraditi.

Beantwoorden

[Eric Schneyderberg](#) zegt
[28 juli 2026 om 15:32](#)

Een mens kan niet overal verstand van hebben (dieren soms wel), maar als u mij niet kwalijk neemt:

“maar er zijn geen dieren waarbij verschillende individuen verschillende rollen aannemen, die ook nog eens kunnen wisselen in de loop van de tijd”

Die zijn er wel degelijk, er zijn er zelfs die van tijd tot tijd wisselen en vervolgens terugvallen in de voormalige rol; het zijn er niet heel veel, maar ze bestaan.

Mijn favoriet: het Stokstaartje!

Verder vind ik dat hier weer beestachtig aan toe gaat, doe nou toch eens lief tegen elkaar, jongens!

Beantwoorden

[Marc van Oostendorp](#) zegt
[28 juli 2026 om 16:08](#)

Stokstaartjes zijn interessant, maar het gaat in hun geval niet om taken die ze samen uitvoeren. Ze nemen inderdaad verschillende rollen aan, maar die rollen staan bij mijn weten op zich los van elkaar. Dat maakt het anders dan het voorbeeld van de jacht: ik ga achter de bosjes staan en jij jaagt de prooidieren die kant op. Er is daarvoor onderling begrip nodig (we moeten het eens zijn over welke bosjes), die voor zover ik weet bij stokstaartjes niet nodig is, omdat de taken onafhankelijk van elkaar kunnen worden uitgevoerd.

Beantwoorden

Richard zegt
[28 juli 2026 om 19:30](#)

Leeuwinnen. De ene groep jaagt gnoes de juiste kant op. De rest pakt ze.

Beantwoorden

Marc van Oostendorp zegt
29 juli 2026 om 06:39

Bij mijn weten is dat niet helemaal opgehelderd, maar ik meen ook te weten dat leeuwinen hierin een duidelijke voorkeurspositie hebben, en niet of niet makkelijk van rol wisselen.

Beantwoorden

Eric Schneyderberg zegt
29 juli 2026 om 07:58

“voor zover ik weet”, “bij mijn weten”, “ik meen te weten”: allemaal zeer overtuigend, maar mijn opmerking over de ORKA's bungelt nog steeds in onbeantwoorde staat ergens onderaan deze pagina.

<https://www.nationalgeographic.nl/dieren/a60714805/bijzonder-gedrag-orkas>

Marc van Oostendorp zegt
29 juli 2026 om 09:02

We kunnen er een spelletje van maken 'wie weet er nog een dier', maar in dat stuk in National Geographic staat niets dat ook maar enig verband houdt met waar het hier om gaat. Voor u nu weer een ander dier gaat noemen dat iets slims kan: op zulke zaken reageer ik (verder) niet.

micgastk zegt
28 juli 2026 om 19:50

Mijn vingers jeuken om dat andere antwoord te geven dat Marc graag zou horen, maar ik vrees dat ik dat moeilijk geloofwaardig kan uitleggen. Als oud-Zeistenaar wil het toch proberen: er bestaat wel degelijk een wezenlijk verschil tussen mensen en dieren, dat echter niet algemeen wordt erkend. Dieren hebben een groepsziel, of zeg een soortziel; mensen daarentegen een individuele ziel, of geest, zo je wil. Dat wil zeggen, want in de praktijk blijkt dat niet altijd zo uit te komen, die individuele geestziel kunnen mensen actief hebben als ze zich als zodanig ontwikkelen. Ik moet natuurlijk ook een bron hiervoor aangeven. Ik heb er meerdere, maar kies voor deze:

<https://rsarchive.org/Lectures/GA097/German/19070316.html>

Michel Gastkemper, Amsterdam

Beantwoorden

Peter Motte zegt
[28 juli 2026 om 21:34](#)

" Het lijkt mij zelfs nogal evident dat het zo is, want homo sapiens is lichamelijk gezien bijzonder zwak – niet snel, " -> "niet snel"??? Een mens is sneller dan een paard. Jawel. Alleen ligt de topsnelheid lager. Maar een paard is snel moe. Het is goed in een korte sprint als vluchtreactie, maar moet dan stoppen en bijkomen. Mensen gaan gewoon door en halen het paard in. Daardoor konden we het "veroveren". Het is dus niet zo dat homo spaiers lichaemlijk gezien bijzonder zwak is. Mensen zijn integendeel erg vasthoudende koppigaards die soms de extreemse omstandigheden overleven. Overigens is zo'n sterk/zwak indeling nogal moeilijk vol te houden. Is een mens sterker of zwakker dan een mier? We trappen ze plat, maar ze kunnen enorme gewichten tillen in vergelijking met hun eigen lichaamsgewicht.

Beantwoorden

[Eric Schneyderberg](#) zegt
[28 juli 2026 om 16:36](#)

Dan schakelen we nu over naar de ORKA.
Dit wordt een hele lange "discussie", als we niet oppassen...

Beantwoorden

[Robert Walter Joseph Kruzdlo](#) zegt
[29 juli 2026 om 09:37](#)

In het mensenpark na de gong mogen de oppassers naar huis. Ik bleef!

Beantwoorden

[Eric Schneyderberg](#) zegt
[29 juli 2026 om 11:23](#)

Nou, kijk, dat vind ik nou eens lief!
Groeten van het Kapucijnaapje.

Beantwoorden

Laat een reactie achter

Deze site gebruikt Akismet om spam te verminderen. [Bekijk hoe je reactie gegevens worden verwerkt.](#)

Elektronisch tijdschrift voor de Nederlandse taal en cultuur
sinds 1992.

ISSN 0929-6514
Bijdragen zijn welkom op
redactie@neerlandistiek.nl

[Homepage](#)

[E-books](#)

[Neerlandistische weblogs](#)

[Over Neerlandistiek](#)

[De archieven](#)

[Gebruiksvoorwaarden](#)

[Privacyverklaring](#)

[Contact](#)

Insc
voor d

E-mailadr

INSC